

מיהדות ליהדות: אמונה, לאומיות ואוניברסאליות בספרות 'לא-קאנונית' של יהודים חסידי יסוע במדינת ישראל

ד"ר גרשון נראל, יד השמונה

מה מאפיין את הפרוזה העברית של השנים
האחרונות?

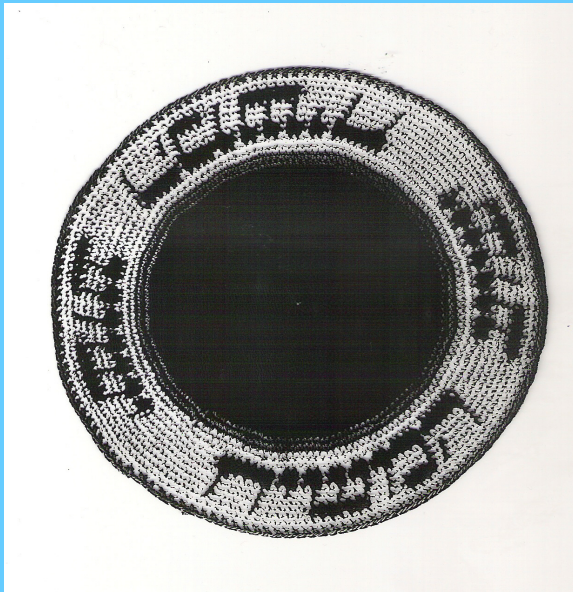
שאלה זו נשאלה במאמר של פרופ' חביבה פדיה
שפורסם ב"הארץ" תחת הכותרת:
"ספרות במסע אחר זהויותיה" (9.1.2008)

מתוך תשובותיה רלוונטיות לענייננו שתי נקודות:

א. הופעה של ז'אנר הווידוי או האוטוביוגרפיה

ב. החזרה אל דור הסבים והסבתות – או – בעצם
חזרה אל דור ראשון קדום במאה הראשונה לספירה
שיש כלפיו זיקה מיוחדת

עדויות אישיות בעקבות גילוי המשיח

- במדינת ישראל פורסמו עשרות אוטוביוגרפיות של יהודים שאימצו את האמונה במשיחיותו ובאלוהותו של ישוע הנוצרי. כאן אני מתייחס לעשרים עדויות.

- בעדויות האישיות האלה לא זו בלבד שנעדרת התפיסה של מעבר מיהדות לנצרות, אלא שהן אף מבטאות גיבוש של זהות יהודית חדשה, עם שאיפה לחזור למקורות יהודיים מלפני חורבן הבית השני והגלות.

אלפי יהודים משיחיים של הברית החדשה בישראל

כ- 10,000
מאמיני-ישוע
ברחבי
הארץ

למעלה מ-
100 קהילות
וחוגי בית

דור חדש של יהודים מאמינים בישוע: מול משפחות מופתעות אך עם "אחים גויים"

יעקב דמקני

(נולד 1952 בטבריה, למשפחה שעלתה מפרס)

בספרו

למה דווקא אני? (סיפור חייו)

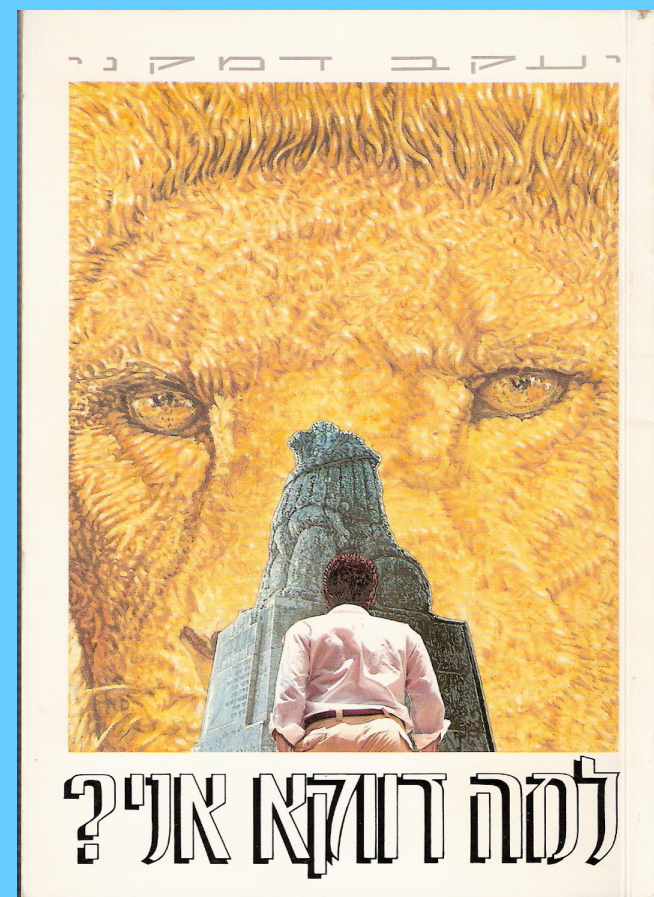
ירושלים, תשנ"ד (225 עמ', ספרי כוכב היום)

עוסק בשאלת הזהות האישית כמאמין בישוע
בשלושה מעגלים:

(-) כמי שנולד להורים יהודים שאינם מאמינים בישוע

(-) מול המסורת והלאומיות של עם ישראל שדחו את ישוע

(-) מול הגויים, אומות העולם, שגם מאמינים בישוע

מהפך אישי: אמונה חיה במקום דת מנוכרת

בעדותו של דמקני, כמו בעדויות אחרות של משיחיים, מובלטת הבריחה מדתיות והחיפוש אחר רוחניות

כל העדויות מתמקדות בקשר האישי הישיר עם אלוהים, לעומת הדתיות הממסדית

כולם מגדירים את עצמם מחדש כיהודים - דרך ישוע - ותוך שילוב בין התנ"ך והברית החדשה

אמונה במקום פילוסופיה: שינוי צורת חשיבה

שלמה דרורי העדות שלי

שלמה דרורי

(נולד 1920, בברלין; עליה 1936)

משלב בין וידוי לאוטוביוגרפיה
בתיאור הצורך האישי למלא
ריקנות רוחנית:

"החלטתי לבדוק מקרוב מיהו
האיש המוזר הזה: הוא שכה משך
אותי, עובדה לא הגיונית וללא
הסבר. שמרתי את מחשבותיי
בסוד, אפילו משפחתי לא ידעה
על כך. לא היה לי מושג איך להגיע
לברית החדשה, לכן יסלח לי האל
– גנבתי אותה מידיד".

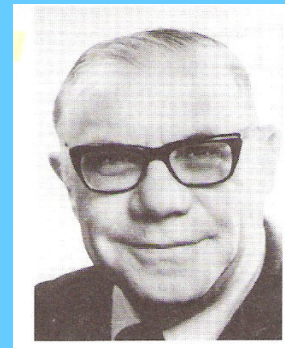
הדגשת כוחה של התפילה

הכותבים מדגישים את התפילה כצעד אישי ראשון בפנייתם הישירה לאלוהים; התפילה מלווה אותם גם בדרך אל האמונה בישוע וגם במהלך דרכם החדשה

ירחמיאל פרידלנד (1919-1985; בארץ בין השנים 1961-1965):

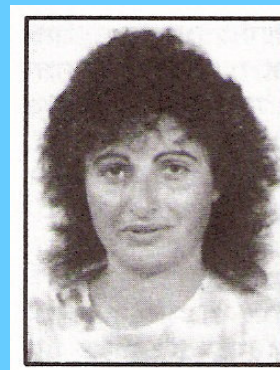
"באחד המפגשים באולם הבשורה כרעתי על ברכי בתפילה יחד עם המשיחיים האחרים, ובקשתי מהאדון ישוע שיושיע גם אותי".

"יהודי שב הביתה", טל, מס' 3, 1963, עמ' 3)

טלי עבאדי (נולדה בשנת 1963 בירושלים):

"התפללתי לאלוהים ואמרתי לו: 'אלוהים, אם אתה קיים, אני רוצה שתראה לי את האמת אודות ישוע'."
("איכות חיים שמשכה", תשעה גם הם יודעים, עמ' 45-46)

התמודדות עם הסטריאוטיפים בנוגע "ישו" וישוע

הכותבים חוזרים ושוללים דעות קדומות שרווחות בחברה היהודית כלפי השם "ישו", והצורך הפנימי שלהם להציג את שמו האמיתי והמלא – ישוע – במשמעות ישועה

עדויות בקובץ "תשעה גם הם יודעים..."

בעריכת דוד זיידן, קרן אחווה משיחית, ירושלים 1992

יוסי עובדיה (נולד בחיפה, 1960, להורים יוצאי טורקיה):

"מיהו ישוע? בשלב זה התעוררה סקרנותי, ורציתי לדעת עליו יותר. תמיד שמעתי על 'ישו' באור שלילי. האם זה אותו האיש? מי היה? מה לימד? מדוע נתנו לו הרבנים כינוי גנאי שכזה?"

("הוא לא חיפש, ובכל זאת מצא", תשעה גם הם יודעים, עמ' 9)

לידה מחדש: חוויה אישית מתמשכת

כמעט בכל העדויות מסופר על חוויה עמוקה של "לידה רוחנית חדשה" ו/או קבלת לב חדש

"באמת בני חורין", קובץ בעריכת 'קארי',
ללא ציון מו"ל, מקום ושנת הדפסה (2006)

שמחה דידוב (נולד בקיבוץ כפר מנחם, 1949):

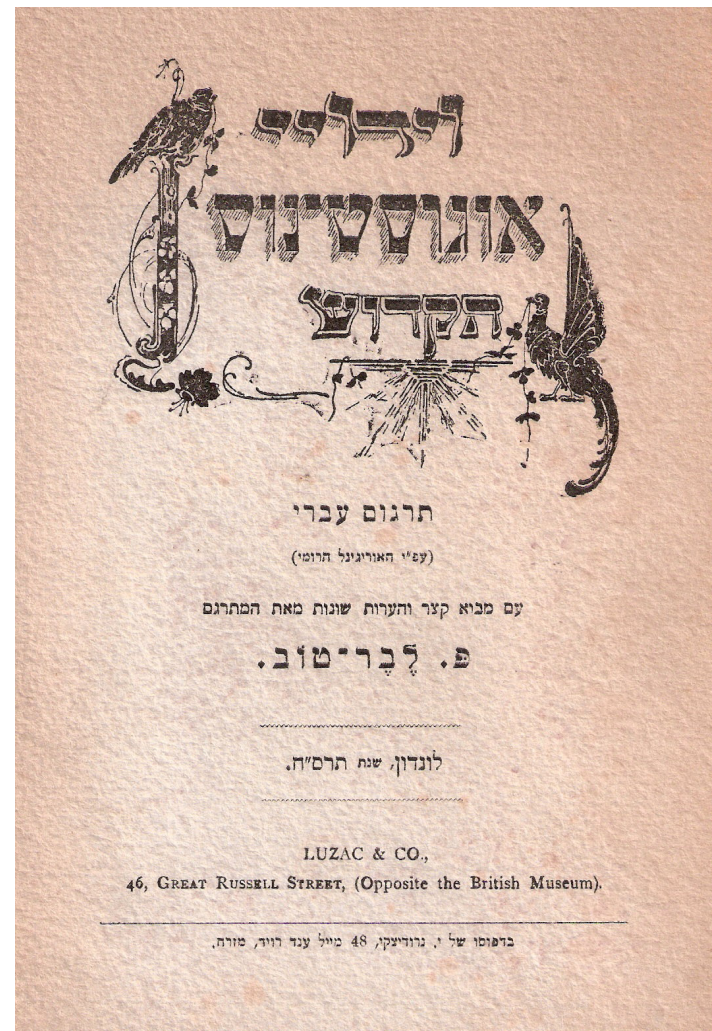
"הבנתי לאט לאט שאני צריך התחלה חדשה, כפי שקראתי בבשורת יוחנן ג' היכן שישוע לימד שעלינו 'להיוולד מחדש' מלמעלה, מהרוח, על מנת שנוכל לראות את מלכות האלוהים ולהיכנס אליה. כרעתי על ברכי בסלון ביתי וזעקתי אל אלוהי ישראל מעומק לבי ובכל כוחי - 'אני שב אליך אבי שבשמיים, סלח לי על עוונותיי כפי שהבטחת'."

מיפוי ה"אני" בווידוי כלפי האל וחשיפה בפני החברה היהודית הנורמטיבית

בדומה
ל"וידויים" של
אוגוסטינוס
הקדוש במאה
החמישית,
שפונה אל
אלוהי השמיים,
גם היהודים
חסידיו ישוע
בישראל פונים
בעדויותיהם
לאלוהי
הבריאה, אך
בעיקר הם
פונים אל
החברה
היהודית
הכללית
שמסביבם

סיפור המעשה של החיים: התערטלות של מנגנון ההתלבטויות הפנימיות

הקפדה על שימוש במונח עדות (Testimony) ולא
"המרת דת" (Conversion)

בעוד שבפי אחרים מכונים הטקסטים "סיפורי
מומרים", "גרסאות של משומדים", "וידויי התנצרות"
או "מעשי מתבוללים"

קוראים יוצריהן לעדויות בשמות משלהם, כגון:
(-) "הדרך לאמונה" (-) "אימוץ אמונה" (-) "קבלת
אמונה" (-) "הדרך מחושך לאור" (-) "זיכרונות"

או פשוט "עדות אישית"

בנימין לוי ("צעיר יהודי למשפחה יוצאת תימן):
"סיפר לי אחד מבני המשפחה שחלם על גורלי ושכדאי
שאשקול היטב את עניין התבוללותי".
("הדרך מחושך לאור", מעט לעת, גיליון 50, עמ' 22)

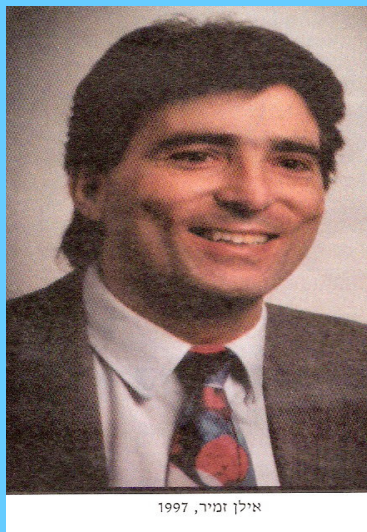
הגשמת היהדות בקבלת ישוע כמשיח יהודי

אילן זמיר, קיץ 1978

אילן זמיר, נולד בת"א (1961-2000):

"פתאום הבנתי את היהדות, הבנתי את השורשים שלה ואת האמת של היהדות ושל עם ישראל – אותה אמת שה' ייעד לעם ישראל.

אילן זמיר, 1997

לפתע הבנתי את מה שבעצם עשה ישוע בחיי; לא זו בלבד שהוא הושיע אותי והראה לי חיים נפלאים, חיים במלוא מובן המילה וחיי נצח עם אלוהים – הוא גם החזיר אותי לחיק היהדות, ליהדות שייעד אלוהים לעמו. ישוע השיב אותי לאלוהי אברהם, יצחק ויעקב."

("בשוב", גיליון 7, עמ' 21)

אכזבה כפולה: מהיהדות הרבנית וממסורות כנסייתיות

בן נר: "נולדתי בבית יהודי אדוק וזכיתי לחינוך קפדני במסורת היהדות"

"זכור לי שבצעירותי שאלתי אודות ישוע ואמרו לי שהוא היה מכשף וקוסם שעשה שימוש בשם המפורש – תשובה שמלמדת עד כמה שהמשיבים לי היו שטופים באמונות טפלות שהתנ"ך אוסר אותן".

דמקני:

"התייחסותם של אבות הכנסייה הנוצרית ליהודים הייתה שערורייתית ממש. היהודים כונו 'בני שטן'... הנצרות ביקשה להתנתק ולהתרחק מהיהדות יותר ויותר".

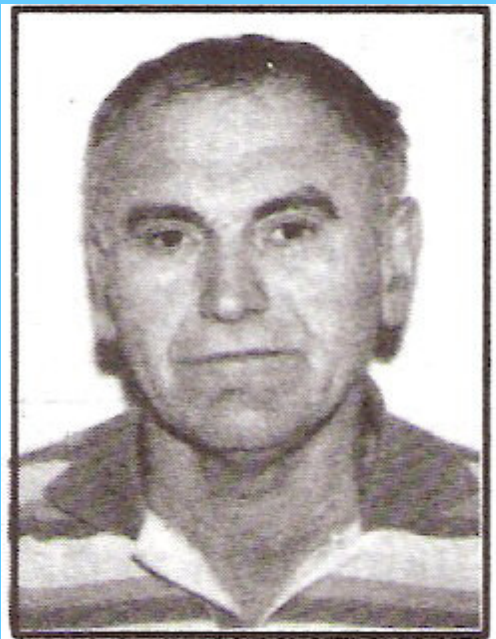
(עמ' 175)

התרשמות מהאמונה האישית של גויים אך גם חשש מתמיד מגנטיליזציה

ישראל סגל

נולד בשנת 1937 ברומניה
עלה ארצה בשנת 1950

"קצין מוצא שלום"

תשעה גם הם יודעים, עמ' 28

* בעדויות רבות נחשפת העובדה שמאמינים גויים
היו ה"כלי" שבאמצעותו הגיעו הכותבים לאמונה
בישוע, כגון מתנדבים בקיבוצים או מפגשים
בחו"ל, ואלה "הקניאו בסודם" את היהודים

* בטקסטים מובעת ההכרה שריבון העולם הוא גם
אלוהי כל בני האדם, ללא משוא פנים, לצד בחירת
ישראל לפי בריתות המקרא

* אולם מודגשים התפיסה והרצון שלא להתבולל
בקרב הגויים, ומובעת המודעות והדאגה שעלולים
לאבד את הזהות היהודית הייחודית

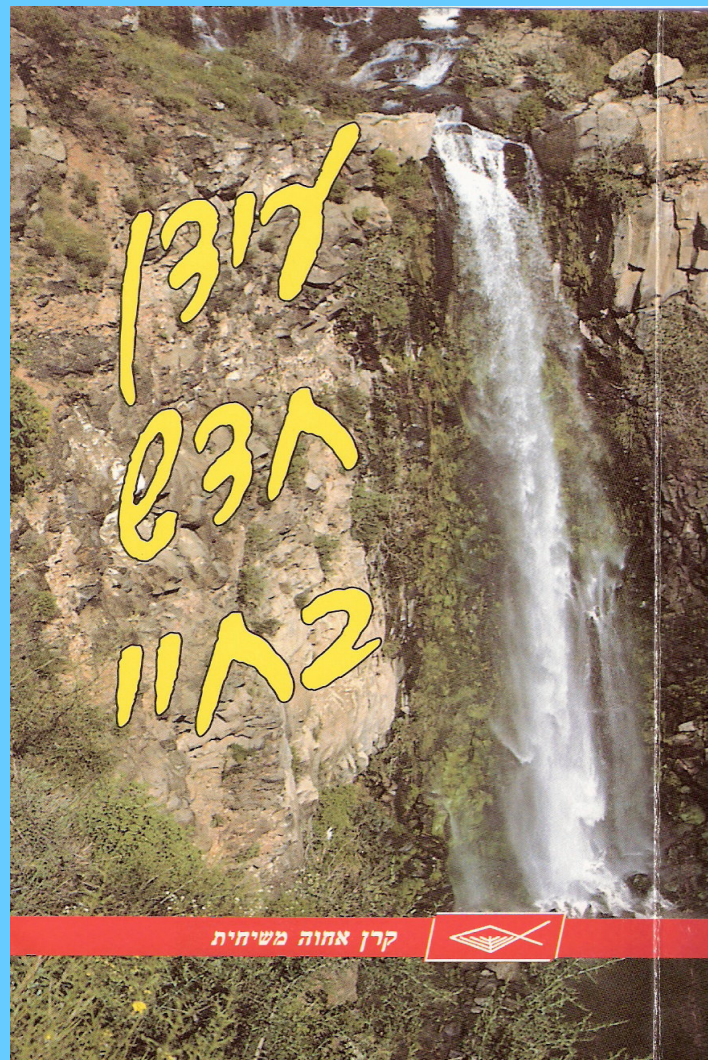
ישועה אוניברסאלית וחיבור בין יהודים לגויים

ג'ודי גלבלום-פקס

(נולדה בשנת 1950 בארה"ב. עלתה בשנת 1976):

"באילת קמה קבוצה של אנשים שמאמינים במשיח ישוע, מורכבת מיהודים ומגויים. המשיח בא פעם, לפני כ-2000 שנה, כדי למות בעבור חטאינו, והוא ישוב כדי להשליט שלום עלי אדמות. אין אנו איזו כת או קבוצה מתבדלת, אלא אנו עומדים בקשרים עם קהילות אחרות בארץ וברחבי העולם"

"הדרך, האמת והחיים" בישוע מהווים גם גשר בין יהודים וערבים

דמקני:

**"הנה ערבים ויהודים, החיים שנים כה
רבות בשנאה תהומית ומתמשכת –
נולדים מחדש, לומדים לסלוח
ולאהוב, ועורכים מפגשים שממשלות
העולם היו מוכנות לשלם הון כדי לקיים
כדוגמתם... ואותם ערבים ידעו היטב
שהם משתחוים לאלוהים שבחר את
ישראל מכל העמים"**

(למה דווקא אני? עמ' 193)

מפגש יהודי ערבי עם המון אהבה ושלום, את זאת רק בדרך אחת ניתן לעשות.

לצד האוניברסאליות במשיח – עם ישראל נשאר העם הנבחר

**"הקמת סוכת דוד הנופלת":
גם לישראל וגם לעולם**

קלוד ומישל אזגורי, טבריה
(נולדו באלג'יריה, עלו בשנת 1975):

"ההבנה שלי לגבי תפקידו של עם ישראל רק התחזקה. אני מבין בצורה ברורה יותר את הקריאה והתפקיד של עם ישראל בעולם, את עובדת היותו העם הנבחר.

אני מאמין שכאשר עם ישראל יושע, הוא ימלא את ייעודו באופן מלא... אנו שומרים על עם ישראל בעזרת האמונה שלנו, לא על-ידי נישואין".

("כיוון", גיליון מס' 34)

תפיסה נבואית של הציונות ומדינת ישראל

שיבת ציון ו"נס המדינה" הם פועל יוצא של הגשמת נבואות התנ"ך והברית החדשה

דמקני:

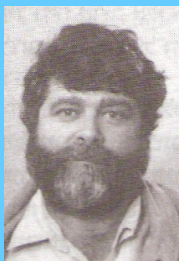
"הרי אילמלא אמונתי בו ודאי הייתי נשאר על אדמת נכר, כמו המוני יורדים אחרים" (עמ' 158)

שאול צואלה

(נולד בשנת 1951 "באוהל על שפת הים
במעברה ליד חדרה"):

"תפילתי העמוקה והכנה היא שה' יפתח את עיני העם
היושב בציון, כך שהמסווה יוסר וירדו גשמי ברכה
רוחניים... העצמות היבשות קורמות גידים ועור –
בואי הרוח ופחי חיים באפם!"

("עידן חדש בחיי", עמ' 39)

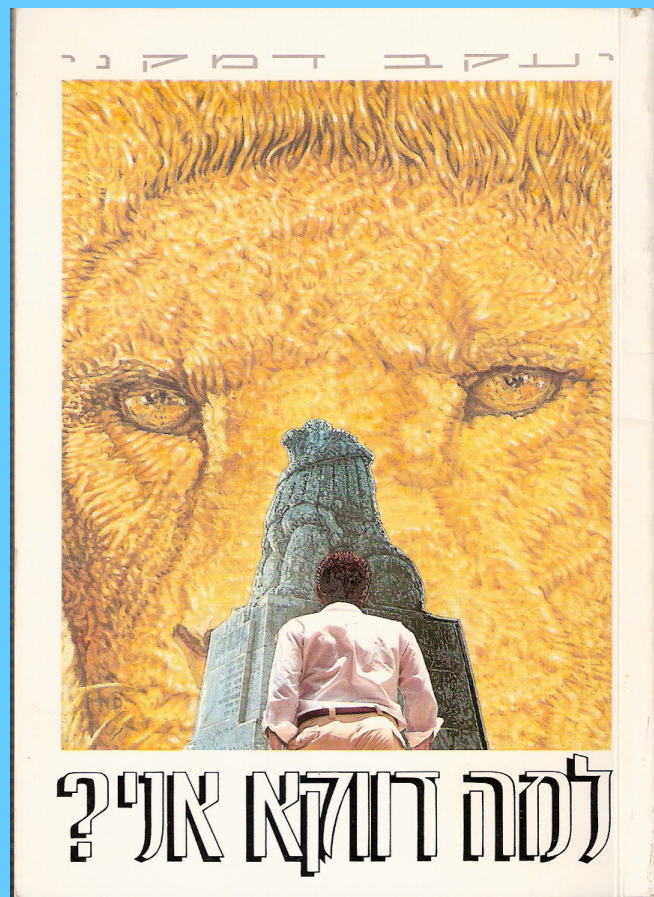

ציפייה לגאולה לאומית של עם ישראל

מבט אסכטולוגי לשובו של ישוע:

שלא יופיע עוד בהשפלה כ"שה האלוהים הנושא חטאת העולם", אלא יופיע בגבורה כ"גור אריה יהודה" ואז גם היהודים יראו אותו, ויקבלו "את אשר דקרו וספדו עליו" (זכ' יב ט), ויוושעו.

(דמקני, עמ' 223)

המתח מול יחס החברה כלפי חריגים משיחיים שלא בעל כורחם

חשיפת המודעות והנכונות מרצון להימצא במצב של קבוצת שוליים

הרב דניאל ציון (1883-1979; רב ראשי בבולגריה; רב ביפו):

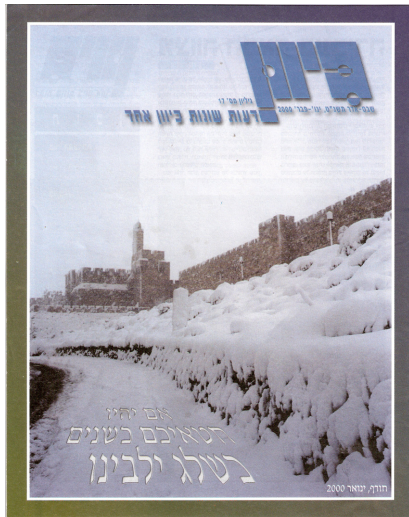
"לא עברו ימים רבים והעניין נודע בכל הארץ ובכל העיתונים. ומאז ועד עתה באו אלי עיתונאים רבים מהכא ומהתם, והעניין נתפרסם בכל העולם כולו. היו עלי רדיפות ללא מספר. העלילו עלי כמה עלילות שווא. הכריזוני למטורף, וכמה דברים בדו עלי שאין הפה יכול לספר. ואני בתומי הלכתי. וברוך ה' שנתן לי כוח לעמוד נגד כל קמי. ואני מאושר מכל אדם."
("כיצד קיבלתי את האדון ישוע המשיח", טל, מס' 2, תשכ"ג).

שלמה דרורי:

"חשבתי על עצמי כיהודי היחיד בארץ עם רעיון משוגע כזה, לכן לא העזתי לדבר על זה עם אף אחד – אפילו אשתי... (אך) לא הייתי היהודי המשוגע היחיד, היו הרבה כמוני!... נולדתי מחדש". (העדות שלי, עמ' 10-11).

התמודדות עם "להיות שונה" בחברה היהודית

כיוון, מס' 17

בלה דוידוב (נולדה בשנת 1947 בגרמניה להורים ניצולי שואה):
"למחרת התעוררתי בבהלה, ופחד גדול תקף אותי. מה עשיתי?
האם הפכתי לנוצרייה וכעת כל משפחתי ומכריי יפנו לי עורף
ויראו בי בוגדת בעמי וביהדותי? כנראה שהפנטו אותי להאמין
בישוע, חשבתי מרוב פחד... נפלתי על פני בבכי מר והתחננתי
לאלוהי..." (באמת בני חורין, עמ' 39-40)

אורית ואיתן קשטן (בסוף שנות ה-40 לחייהם, שניהם ילידי הארץ):

"אחד הדברים שצריך להיות ברור לילדים שלנו זה שהם שונים. הם
אינם טובים יותר, אבל הם שונים. המוסר שלהם צריך להיות שונה. הם
צריכים להיות שונים בהתייחסות שלהם זה כלפי זה...
כצברים, יש לנו יתרון דווקא בגלל השונות שלנו. האמונה שלנו
מסקרנת ומעוררת אנשים לבוא ולשאול. אנחנו מנסים להשתלב בחיי
הקהילה כאן, בגן יבנה."
("לחיות מחוץ לבועה", כיוון, מס' 17)

אל מול המכשול של סמל הצלב

**לצד הרתיעה משימוש מוחשי בצלבים על קירות ובסמלים, מודגשת
בעדויות המשמעות הרוחנית של הצלב כסמל לסבל, להשפלה
ולמוות של "האדם הישן" - בדרך לסליחת חטאים ולחיי נצח**

יעקב דמקני:

"מהשיעורים של קית' הבנתי – לראשונה בחיי – את המשמעות האמיתית של הצלב, אותו סמל נוצרי כל כך, שבשמו נרדפו בני עמי. הבנתי שהצלב אינו שני כפיסי עץ שתלויים בכנסיות, שהנוצרים משתחוים לפניו, מנשקים אותו ומצטלבים למרגלותיו ביראת קודש. הצלב בפירוש אינו תכשיט שאנשים עונדים לצווארם, אלא הוא דרך חיים.

ישוע – בחייו – נתן לכולנו דוגמא של התכחשות עצמית, של צליבת הבשר על כל תשוקותיו, ולדרך חיים כזו הוא קורא את כל מי שמאמין בו".

(למה דווקא אני?, עמ' 127)

"עברית משיחית": ז'רגון של תת-תרבות מתהווה

דוגמאות:

• **בישור** = הפצת הבשורה המשיחית
(כיוון, 17, עמ' 6; וגיליון 21, עמ' 12)

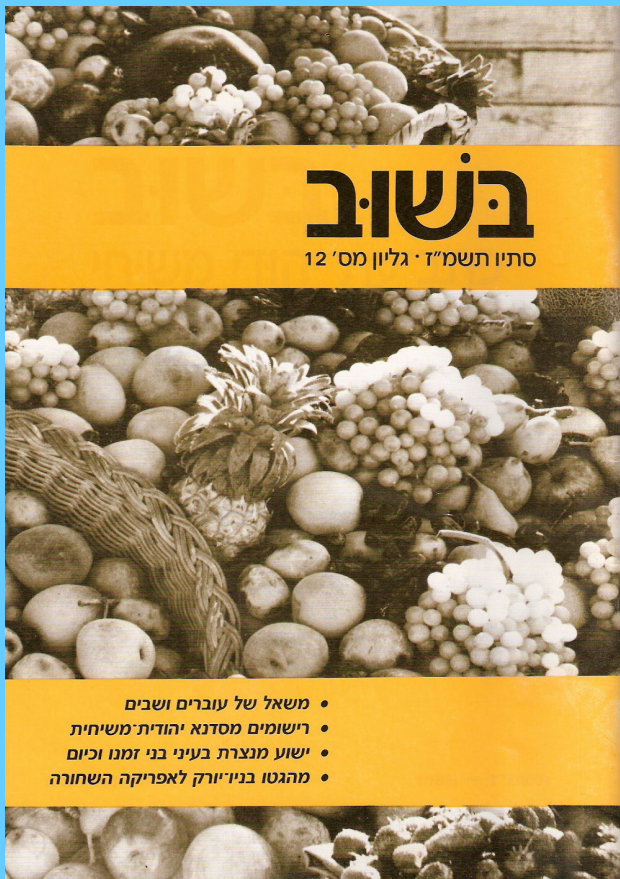
* **ספר הבריתות** = התנ"ך והברית החדשה;
הביבליה

(מאיה רכניצר, "מכפירה לאמונה", תשעה גם הם יודעים, עמ' 36)

* **מסר** = שיעור/דרשה בקהילה (Message)
(אורנה גרינמן, "יש לי מסר עבורכם", כיוון 20, עמ' 15)

* **הפגעה** = תפילה

(אורנה גרינמן, "תרגיל בעברית משיחית", כיוון 19, עמ' 14)

עברית תרגומית במשמעויות שונות: "מונחים משיחיים-נוצריים"

מונחים משיחיים נוצריים

בעריכת
ר. ל. לינדזי

مرادفات مسيحية باللغة العبرية
VOCABULAIRE CHRETIEN EN HEBREU
CHRISTIAN TERMS IN HEBREW

בהוצאת הוועד המאוחד למשיחיים בישראל
Published by the United Christian Council in Israel
ירושלים תשל"ו—1976

השתחויה = עבודת-קודש (worship)
{סיפורו של ארנון", באמת בני חורין, עמ' 25-26}

התחברות = זמן ביחד (fellowship)
{סיפורו של ארנון", באמת בני חורין, עמ' 25}

בשורתי = של הבשורה (Evangelical), כגון:
"קהילה בשורתית"
(שלמה דרורי, העדות שלי, עמ' 15)

נולד מחדש = תיקון עמוק בלב, במחשבה ובדרך חיים
(Born again)
(ראובן דורון, "וזאת היא העדות", בשוב, מס' 12, עמ' 5)

שירות = עבודה רוחנית (Ministry)
(מאיה רכניצר, "אבל איך מתרגמים Ministry?", כיוון 20)

הפרקליט = רוח הקדש

זיכרון היסטורי ונבואי בטרטוריה מובטחת

תנועה בין אתרי זיכרון יהודיים: שיחזור הסיפור המשיחי החלוצי
מלפני 2000 שנה, במסע אל דור המייסדים במאה הראשונה בא"י

"לא יכולתי שלא לחשוב על הרדיפות שעברו על תלמידיו
היהודיים של ישוע לפני אלפיים שנה, בירושלים...
ראיתי אותם רוקדים במעגלים ושרים 'דוד, מלך ישראל, חי
וקיים!', וחשבתי על שמעון כיפא ועל הדברים שאמר באותו
חג שבועות..."

ישוע פנה אל תלמידיו, ואמר להם על עצמו: 'אני הגפן
האמיתית ואתם השריגים; איש כי יעמוד בי – יעשה פרי
לרוב!' אנחנו תלמידי התלמידים, הננו פרי הגפן".

יעקב דמקני,
למה דווקא אני?
עמ' 163-164; 196

סגירת מעגל היסטורי - "חדש ימינו כקדם"

ביטול הטענה שמדובר באנאכרוניזם

מנחם בן חיים (1924, ניו יורק - 2004 ירושלים):

"קל וחומר שגם היהודים המשיחיים רשאים לחדש ימיהם כקדם, באותה רוח שציינה את ההתחדשות הלאומית של העם היהודי... אם אנחנו חותרים לחידוש אמיתי של אמונתנו ושל בשורת ישוע ושליחיו היהודים, "הבה 'נחפשה דרכנו ונחקרה ונשובה'"

("בשר לבן?", כיוון 22; "זיכרונות", כיוון 21)

מנחם וחיה בן-חיים, 2000

מיהדות ליהדות

לילי ורשנר (1908-2003)

לילי ורשנר (נולדה בציריך, שווייץ; עלתה בשנת 1938; נפטרה בירושלים):

"מהיום ההוא ומעלה, גיליתי מדי יום ביום מחדש כי ישוע הנוצרי הוא המענה לכל אמיתות התנ"ך, תכלית התורה והנביאים, ממלא כל התקוות, ההבטחות והנבואות ביחס לזבחים, לכפרת עוונות, לחיי עולם הבא, הכול, בכל, מכל כל, מרוכז בו. הוא המשיח בן-אלוהים חיים... היהודייה שבי באה על סיפוקה המלא. בעיניו של קדוש ישראל הרי נהייתי דווקא כעת יהודייה אמיתית, טובה וכשרה למהדרין, בהתאם לרצונו הבורך."

(ביקשתי את האמת", טל, מס' 10, תשכ"ה).

שלמה דרורי:

"משיחיות היא יהודית – הרבה יותר מיהדות רבנית ששמה יותר דגש על התורה שבעל-פה שהיא מעשה אדם – ולא על דבר אלוהים!"
(העדות שלי, עמ' 13).

סיכום: אפולוגטיקה, פולמוס וקול-קורא

בעדויות האישיות אנו מוצאים שילוב בין המאפיינים הבאים:

1. תשובות לשאלות אישיות של הכותבים על משמעות החיים, ונקיטת צעד מהפכני לקבלת כפרה וסליחה על חטא באופן אישי, באופן לאומי-ישראלי, ובאופן אוניברסאלי לכל בני האדם
2. "כתב הגנה" אישי והצדקת דרך-חיים חדשה, במטרה להשפיע על הקורא ולשכנעו על אמת אלוהית מוחלטת
3. פולמוס הן עם היהדות הרבנית והן עם מסורות כנסייתיות על רקע 2000 שנות עימות היסטורי
4. קול-קורא חלוצי, בדומה לנביאי המקרא, ליוחנן המטביל ולשליחים הראשונים, לחזור בתשובה ולפלס נתיב מאתגר לשם גיבוש זהות רוחנית חדשה בחברה הישראלית

עיצוב זהות רוחנית ישראלית בין פריפריה כפולה

בשעה שהגדרת הזהות הרוחנית בסיפורי העדויות האישיות של היהודים חסידי ישוע מתרחשת בפריפריה כפולה של היהדות ושל הנצרות, מאפשרת הישראליות מפגש ייחודי בין שני עולמות אלה.

למרבה הפרדוקס דווקא בחברה הישראלית נוצר קו-תפר חדש בין עולמות אלה, תוך כדי הניסיונות לחזור לשורשים שהיו בארץ לפני הגלות

ספרות עדויות מתורגמת לעברית

לסיום, עדויות
אישיות נוספות
תורגמו מאנגלית
לעברית, כגון
מירושלים לירושלים
מאת משה עמנואל
בן-מאיר, אך את
הטקסטים האלה
צריך לבחון
במסגרת אחרת.

